

**TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI
BÖLÜMÜ**

mm

**Prof. Dr. Mine MENGİ Adına
TÜRKOLOJİ SEMPOZYUMU (20-22 Ekim 2011)
BİLDİRİLERİ**

ADANA-2012

“RÛ BE-KAFÂ GELMEK” DEYİMİ ÜZERİNE

Prof. Dr. İ. Çetin Derdiyok
Çukurova Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
cderdiyok@cu.edu.tr

ÖZET: Bu yazıda Farsça'dan Türkçe'ye geçen bir deyim olan “Rû be-kafâ gelmek” deyiminin Türçedeki anlamı üzerinde durulmuştur. Önce divanlar taranarak içerisinde “Rû be-kafâ gelmek” deyimini bulunan beyitler tespit edilmiş; sonra beyitler, düzyazıya ve günümüz Türkçesine çevrilmiş daha sonra anlam verilmiştir. Beyitlerden tespit edilen bu anlamlar, diğerleriyle karşılaştırılarak “Rû be-kafâ gelmek” deyiminin en yakın en doğru anlamının belirlenmesine çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Ru be-Kafa, lügat, deyim

ABSTRACT In this artical, the meaning of an idiom “Rû be-kafâ” is come from Persian language to Turkish Language has been focused on. First, divans which are notebooks written by ottoman poets were read and reviewed in order to find out the cauplets included the idiom “Rû be-kafâ gelmek”. Then, cauplets have been transformed to the prose and translated to contemporary Turkish. Finally, the meaning of every cauplet has been compared with the others to decide what the truest and closest meaning of the idiom is.

Key Words: Ru be-Kafa, dictionary, idiom

Giriş

Şeyh Gâlib'in bir beytinde karşılaştığımız “Rû be-kafâ gelmek” deyimini, bir süreden beri zihnimizi meşgul ediyordu. Tam anlamı ne olabilirdi? Bu sırada Bölümümüzce Hocamız Mine Mengi adına bir Türkoloji sempozyumu planlamıştık. Sempozyumun bu konuyu incelemek için iyi bir fırsat olacağını düşündüm. “Rû be-kafâ gelmek” deyimini meslektaşlarımla enine boyuna tartışabilecektim. Bu nedenle konuyu siz değerli meslektaşlarıma sunmaya karar verdim.

“Rû be-kafâ gelmek” deyiminin başka şairlerce de kullanılıp kullanılmadığını anlamak için elimizde bulunan metin bankasındaki divanları bilgisayar üzerinden taradık. Tarama sonucu Şeyh Gâlib'den başka Neş'et, Nazîm, Surûrî, Sâkîb, Mezâkî divanlarında da “Rû be-kafâ gelmek” deyimini gördük. Ayrıca Mezâkî'de “rû der-kafâ” şekliyle de karşılaştık. Diğer beş şairin divanında da bu deyimini bulmak bizi çok sevindirdi; çünkü beyitleri birbirleriyle karşılaştırma fırsatını bulmuş olduk. Sözlüklerin yardımıyla da doğru anlama yaklaşma şansımız arttı. Bu arada değerli meslektaşlarım İsrâfil Babacan ve Sadık Armutlu gerek Farsça sözlüklerdeki bilgileri aktararak gerekse düşüncelerini paylaşarak bu hususta düşünmeme katkıda bulundular.

“Rû” sözcüğü, bilindiği gibi Farsça’da “yüz, surat; cihet, sebep” (Şükun, 1984: 1023) anlamına gelir. “be-” ise yine Farsça bir edattır. Başta yönelme durumu olmak üzere yakınlık, ilgi bildiren, teşbih ve istiare yapan bir edattır. (Şükun, 1984: 212-214) “Kafâ” sözcüğü de Arapça’dır. “Baş, kafa, ense, arka; akıl, zekâ, anlayış” gibi anlamlara gelmektedir. “Rû be-kafâ gelmek” deyiimi ise Türkçe’de çok bilinen bir deyim değildir. Biz de zaten altı şairimizin divanında tespit edebildik.

Babacan’dan aldığımız bilgiye göre Farsça’da “Rû be-kafâ âmeden”¹ şeklinde bir deyim bulunmaktadır. Buradan, “âmeden” “gelmek” fiilinin Türkçe’ye çevrilerek “Rû be-kafâ gelmek” şeklinde Türkçeye aktarıldığını düşünmek mümkündür.

Farsça’da “Rûy Kafâ Gerdîden; Rû be-kafâ âmeden; Rûy ber-kafâ reften; Rûy ber-kafâ Kerden; Rû be-pes kerden; Rû ber kafâ kerden; Rû ber-kafâ reften ve şikesten” gibi içerisinde “rû” ve kafâ” sözcükleri geçen başka deyimler de bulunmaktadır, fakat konumuzla doğrudan ilgili olanın “Rû be-kafâ âmeden” deyiimi olduğu açıktır. Bu nedenle diğerlerini incelememizin dışında tutuyoruz.

İnceleme

“Rû be-kafâ” ibaresi, yeni kaynaklardan Cemal Kurnaz tarafından hazırlanıp yayımlanan Ahmet Talat Onay’ın “Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü”nde yer alıyor. (Kurnaz, 1992: 232) “Rû be-kafâ” maddesinden “Kâfir ölüsü” maddesine yönlendiriliyor. (Kurnaz, 1992: 264) “Kâfir Ölüsü” maddesinde Neş’et, Nazîm ve Surûrî’nin içerisinde “Rû be-kafâ” ibaresi bulunan beyitleriyle birlikte Hıristiyan cenazesıyla ilgili bir fıkra yer almaktadır. “Rû be-kafâ” deyiimi, Türkçe’de de sözcük öbekleriyle bir araya gelerek çeşitli kullanım biçimleri oluşturmuştur.

Şimdi bu deyiimin geçtiği bent ve beyitleri anlamaya çalışalım.

Neş’et divanı’ndaki birinci gazelin 9. beyitinde yer alan bu deyim, Muvakkit-zade Pertev Dîvânî’ndaki III. Tahmîs’in 9. kıt’asında bulunmaktadır.

Tahmîs-i Gazel-i Şerîf-i Cenâb-ı Üstâd-ı Kerâmet-Penâh ü Feyz-iktisâb (Bektaş, 2007: 503)

Fe ‘i lâ tün Fe ‘i lâ tün Fe ‘i lâ tün Fe ‘i lün

Pertevâ Hazret-i üstâd o veliyyü’ n-ni’ met

Kârî ser-cümle kerem cümle kelâmı hikmet

Bak me’âlinde bu beytün ne dir eyle dikkat

“Tâc-ı fahr-ı felege bir nazar itdüm Neş’et

Mürde destârı gibi rû be-kafâ geldi baña” (Bektaş, 2007: 504; Genç, 1991: 159)

¹ Rû be-kafâ âmeden (رو به قفا آمدن): Kendine gelmek. Rû be-halvetgeh-i ağıyâr cilû-rîz mî-revî/Be-ser va’de-i mâ rû be-kafâ mî âyî (-Sevgili-, rakibin تنها bulunduğu yere aceleyle gidiyor/Bize verdiği söze/vadeye gelince -hemen ayılıp sözünü unutarak- kendine geliyor/ayılıyor) (Sâib) (Gulçîn-i Meânî, a.g.e., C. I, s. 456).

(Neşet Divanı Gazel 1, Beyit 9: Muvakkit-zade Pertev Dîvânî, Tahmis III, 9. Kit'a, 5. Mısra)

Ser-cümle (F, A): Bütünüyle, tamamen.

Tâç (F): Hükümdarların başlarına giydikleri mücevherli ve kıymetli taşlarla süslü başlık; müslümanların Hz. Muhammed'in sünnetine uygun olarak veya onu temsilen başlarına sardıkları örtü; sarık.

Mürde (F): Ölü, ölmüş.

Destâr (F): Sarık, imâme, başa sarılan tülbent.

Pertevâ! Hazret-i üstâd, o veliyyü'n-ni'met, kârî ser-cümle kerem; cümle kelâmî hikmet; bak; bu beytüñ me'âlinde ne dir; dikkat eyle; Neş'et! Tâc-ı fahr-ı felege bir nazar itdüm; baña mürde destârî gibi rû be-kafâ geldi.

Ey Pertev! O üstad hazretlerinin, o velinimetin bütün işi cömertlik, bütün sözü hikmettir; "Bak, bu beyitte ne diyor?" dikkat et! "Ey Neş'et! Feleğin övüncü, Hz. Peygamberin tacını gördüm; tabutun başına konan, püskülü arkaya bağlanmış fes gibi beni kendime getirdi, ayılttı.

"Rû be-kafâ" deyiimi, Talat Onay'ın bildirdiğine göre tabutun başına konan ve içindeki ölünün cinsiyetini belirten bir iz, işaret, alâmettir. Tabutun başına erkeklerin giydiği fesin püskülü veya sarığın ucu arkaya gelecek şekilde konulursa ölünün erkek, yemeni bağlanırsa kadın olduğunu göstermiştir. (Kurnaz, 2009: 264)

Burada "Tâc-ı fahr-ı felek" sözüyle "Levlâke" sözüyle başlayan hadis-i kudsi hatırlanmış, Hz. Peygamber'in Allah'a ne kadar yakın olduğu, Allah'ın habibi olduğu anlatılmıştır. Tac'ın levl'ake anlamında kullanıldığını Şeyhülislam Yahya'ın

Sana mahsûs lutfıdır Hakkun

Tâc-ı Levlâk ü taht-ı Ev ednâ (Kavruk, 2001:1) (Ş. Yahya, Na't 1, 2. beyit)

beytinde açıkça görebiliriz.

Hz. Peygamberin tacının "rû be kafâ" gelmesi, burada bir ölüm olayını, bir cenazeyi hatırlatmaktadır. Tasavvufi olarak düşünürsek, O'na yani sevgiliye, Allah'a bir dönüş söz konusudur.

Fe 'i lâ tün Fe 'i lâ tün Fe 'i lâ tün Fe 'i lün

Darb-ı tîğ-ı kader-endâz-ı kazâ peykârî

İtdi her hamlede düşmenlerini **rû be kafâ** (Gümüş, 1992: 115; Kurnaz, 2009: 264) (Na't II, 95. Beyit) Nazîm

Endâz (F): Atan, atmış, atıcı mânasında birleşik kelimeler yapılır. Örnek: Dehşet-endaz: Dehşet verici, korkutucu.

Kader-endâz (F): Kaderin vurduğu, kaderin getirdiği

Peykâr (F): Savaş, harp, muharebe, cidal, kavga.

Kazâ-peykâr (F): Savaş, harp, muharebe, cidal, kavga.

Ahmet Talat Onay, beyiti “Kaza ve kader savaşında kılıcın mukadder ölüm atan darbeleri, her hamlesinde düşmanlarını ayakları önde başları arkada kaçırdı.” (Kurnaz, 2009: 264) şeklinde günümüz Türkçesine çevirmiş. Bu çeviri, bize “Rû be-kafâ” deyiminin gerçek anlamını düşündürdü. Sözcüğü sözcüğüne çevirdiğimizde gerçekten “Kafadaki yüz, yüzü kafasında, yüzü arkasında” gibi anlamlar çıkıyordu, fakat anlam bir türlü oturmuyordu. Nitekim sempozyuma katılan meslektaşlarım da böyle düşündüler. Üstelik “Ayakları önde” ve “kaçmak” (Kurnaz, 2009: 264) sözcükleri nerden ortaya çıkıyordu? Anlamakta oldukça zorlandık. Fakat Babacan’ın verdiği bilgiyle “kendine gelmek” anlamını Gülçin-i Me’ânî’de Saib-i Tebrizî’den verilen örnekle görünce anlam yerine oturdu. Nitekim Fuzûlî’nin de Leyla ve Mecnun’un girişinde belirttiği gibi edebiyat mecaz yoluydu. Bu ibareyi de mecaz anlamıyla düşünmemiz gerektiği bir kez daha ortaya çıktı.

Darb-ı tîğ-ı kader-endâz u kazâ-peykârı, her hamlede düşmenlerini rû be kafâ itdi.

Kaza ve kader kılıcının darbeleri, her vuruşta düşmanların yüzünü arkasına getirdi, öldürdü.

Kaza ve kader kılıcının darbeleri, her hamlede düşmanları perişan etmiş, öldürmüştür. Beyitte kaderden kaçılmaz anlayışı yer alıyor. Kaza ve kader, sözü edilen düşmanları darbeleriyle “rû be-kafâ” etmiş, öldürmüştür. Buradaki anlamı tasavvufi olarak alırsak ölümler gerçek sevgiliye ulaşmanın kastedildiğini de düşünebiliriz.

Fe ‘i lâ tün Fe ‘i lâ tün Fe ‘i lâ tün Fe ‘i lün

Beş ki Hacı Ali nâmında ‘Acem dünyâdan

Oldı işkence-i dehri çekerek **rû be-kafâ**

Surûfî

(Kurnaz, 2009: 264)

Bes (F): Kâfi, yeter, yetişir. (Allah bes, gayri heves)

Bes ki Hacı Ali nâmında ‘Acem, işkence-i dehri çekerek dünyâdan rû be-kafâ oldu.

Hacı Ali adındaki İranlı dünyada pek çok sıkıntı, ıstırap çekti; sonunda “Rû be-kafâ oldu”, yani yerini buldu, geldiği yere döndü, mutlak varlığa kavuştu.

Bu beyitte “rû be-kafâ” deyiminin doğrudan “ölmek” anlamında kullanıldığı görülmekle birlikte mecazen yine “kendine gelme, aslına dönme” anlamlarının kastedildiği de düşünülebilir. Nitekim Türkçe’de “ölmek” fiilinin çok çeşitli şekillerde ifade edildiğini biliyoruz. “Göçmek, candan geçmek, dâr-ı bekâyâ göçmek, dünya değiştirmek, vatan-ı asliye gitmek, ebedi âleme gitmek, fânî dünyadan göçmek, ecel şerbetini içmek, kepeği tükenmek” gibi.

Mef ‘û lü Me fâ ‘î lü Me fâ ‘î lü Fe ‘û lün

Düşmen gibi kec-bîn degülüz râst-nigâhuz

Seyr-i ruhına rû be-kafâ olduğumuz yok

Sâkıb

(Kırbıyk, 2010: 491)

Düşmen gibi kec-bîn degülüz, râst-nigâhuz; seyr-i ruhına rû be-kafâ oldugumuz yok.

Düzgün bakışlıyız, yüzünün güzelliğini seyretmek için yüzümüzü arkaya çevirmiyoruz; düşmanlar gibi eğri bakışlı değiliz.

Burada sanki sevgiliye karşı ilgisizlik varmış gibi bir anlatım vardır, fakat aslında şair gönlünün temiz ve doğru olduğunu, yüzünü çevirmenin bile eğri bir davranış olduğunu belirterek doğru yolda olduğunu anlatmak istiyor. Bu da yine mecazi anlamı “ölmeden önce ölmek” anlamını düşündürüyor.

der-Sitâyiş-i Ahmed Paşast der-Feth-i Kal'a-i Uyvâr (Mermer, 1991: 217)

Uyvar Kalesinin Fethi dolayısıyla Ahmet Paşa methiyesi.

Mef 'û lü Me fâ 'î lü Me fâ 'î lü Fe 'û lün

Gör câzibe-i 'ışkını 'azm-i sefer itse
Dönse dahi 'âşıkları hep rû be-kafâdur (Mermer, 1991: 221)

(Kaside 14, 64. beyit) Mezâkî

Câzibe-i 'ışkını gör, 'azm-i sefer itse, dahi dönse, 'âşıkları hep rû be-kafâdur.

Aşkının cazibesine bak! Yola çıkıp gitse hatta seferden dönüp gelse dahi âşıklarının gözü hep arkadadır.

Tasavvuf düşüncesine göre bütün varlıklar O'ndan gelmiştir. Mutasavvıfların amacı ona tekrar dönmektir. İşte burada “rû be-kafâ” deyimini “gözü arkada kalmak” anlamına daha uygun düşmektedir.

Aslında yine tasavvuftaki “ölmeden önce ölmek”, “nefsi öldürerek” O'na dönmek arzusu vardır. Ayrıca Mevlevî dervişlerini düşünecek olursak hırkaları kefen, sarıkları mezar taşı, yani mürde destarıdır.

Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün Me fâ 'î lün

N'ola rû der-kafâ 'azm-i reh ü devr-i sefer itsem
Henüz vakt-i vedâ-yı dil rübâ-yı sîm-berdür bu (Gazel 354, 3. beyit.) Mezâkî
(Mermer, 1991: 508)

Rû der-kafâ olmak: Gözü arkada kalmak.

Bu, henüz vakt-i vedâ-yı dil-rübâ-yı sîm-berdür; rû der-kafâ 'azm-i reh ü devr-i sefer itsem, n'ola?

Ak göğüslü, gönül alıcı sevgiliden yeni ayrıldım, yola çıktığımda gözüm arkada kalsa buna şaşılır mı?

Burada sevgiliden yeni ayrılmış bir aşığın duygusu vardır. Aşık yola çıkmıştır fakat akli hâla ayrıldığı, arkasında bıraktığı sevgilisindedir. Bu durum da “rû der-kafâ”

sözyle anlatılmıştır. Bu sözün karşılığı olarak burada “Gözü arkada kalmak” deyimini uygun düşüyor.

Fe ‘i lâ tün Fe ‘i lâ tün Fe ‘i lâ tün Fe ‘i lün

Zerk-ı vahdet ile Gâlib gidicek kendüden

‘Aks-i âyîne gibi rû be kafâ geldi bana (Gazel 9, Beyit 9) Şeyh Gâlib
(Kalkışım, 1994: 253)

Zerk (A): Hile, riya, iki yüzlülük; şırına yapmak, iğne ile vücuda ilaç vermek.

Vahdet (A): Birlik, yalnızlık, teklik; Tasavvuf: Allah’a yakınlık, gönlünü, kalbini tamamen Allah ile meşgul etme hali.

Zerk-ı vahdet (A): Vahdete girme, Tanrıya yakınlaşma, ulaşma.

Kendüden gidicek (Tar. Söz.): Kendinden gidince, kendini kaybedince, kendinden geçince, bayılınca.

‘Aks-i âyîne (A, F): Aynada yansıyan görüntü, hayal.

Gâlib, zerk-i vahdet ile kendüden gidicek, bana ‘aks-i âyîne gibi rû be kafâ geldi.

Gâlib, Tanrı’ya yaklaşarak kendinden geçince aynadaki yansıma, hayal gibi oldu.

Tasavvuf düşüncesine göre “Aks-i âyîne” sözüyle tecellî kastedilir. Görülen bütün varlıklar aslında aynadaki bir görüntü gibidir, tecellidir. Şeyh Gâlib’in vahdete girerek kendinden geçmesi, varlığın bir olması, insanın benliği yok ederek fenafillaha ermesidir, kendine gelmesidir.

Şeyh Gâlib’in bu beyiti, İsrâfil Babacan’ın Sebki Hindî (Hint Üslûbu) adlı kitabında da yer almakta ve “Rû be kafâ” deyimine “kendine gelmek” (Babacan, 2010: 168) anlamının verildiği görülmektedir.

Bu beyit bize Yahya Kemal’in “Mehlika Sultan” adlı şiirindeki

“Su çekilmiş gibi rüya oldu!..

Erdiler yolculuğun son demfine;

Bir hayal alemi peyda oldu

Göçtüler hep o hayal alemine”

Mısralarını da hatırlatıyor.

Gâlib’in beyitindeki “Rû be kafâ” deyiminin de “ölmek, ölerek aslına dönmek, kendine gelmek,” anlamında kullanıldığını görüyoruz.

İncelediğimiz beyitlerden “Rû be kafâ” sözcük öbeğinin “ölmek, ölerek aslına dönmek, kendine gelmek” anlamlarında kullanıldığını anlıyoruz. Bu durumu Yenişehirli Avnî’nin tecellî’yi anlatan aşağıdaki beyitleriyle daha iyi anlatabiliriz:

Kendi hüsnün hüblar şeklinde peydâ eyledin
Çeşm-i âşıkdan dönüp sonra temâşâ eyledin

Çünkü sen âyine-i kevne tecellâ eyledin
Öz cemâlin çeşm-i âşıkdan temâşâ eyledin
(Yenişehirli Avnî)

Bu beyitleri de nesre ve günümüz Türkçesine çevirerek anlamaya çalışalım:

1- Kendi hüsnün hüblar şeklinde peydâ eyledin; sonra çeşm-i âşıkdan dönüp temâşâ eyledün.

Güzeller şeklinde tecelli ettin, ortaya çıktın, sonra onu aşıkların gözlerinden seyrettin.

2- Çünkü sen âyine-i kevne tecellâ eyledin; çeşm-i âşıkdan öz cemâlin temâşâ eyledin.

Çünkü sen varlık denen bu aynada göründün, ortaya çıktın, sonra kendi güzelliğini bu güzelliğe tutulmuş âşıkın gözüyle seyrettin.

Bu beyitlerde bütün kainatın aslında o tek varlıktan ibaret olduğu, bu varlığın kainat şeklinde tecellî ettiği anlatılıyor. Birbirinden farklı gibi görünen bütün bu varlıklar, aslında tek bir varlığın çeşitli biçimde görüntüsüdür. Şeyh Gâlib de beyitinde “bana aks-i âyine gibi rû be kafâ geldi” derken, bu tecellî olayına telmihte bulunarak bu durumun farkına vardığımı “rû be-kafâ gelmek” deyimiyile anlatıyor.

Burada “rû be-kafâ” deyiminin anlaşılmasına biraz daha katkıda bulunacağını düşünerek değerli meslektaşım Sadık Armutlu’nun lügatlerden tespit etmiş olduğu listeyi veriyorum:

1a- Yüzünü geriye dönmek

Rû be kafâ kerden

رو به قفا کردن

1a- Lügatname Cilt 2, 1346 hş, Tahran Sayfa 52-53; Aliekber Dihhoda

هر که به ناچار کرد از سر کویت سفر
منزلش اول قدم رو به قفا کردن است

Senin mahallenden mecburen göç eden herkesin ilk durağı **geri bakmaktır**.²

تو که هاتف از برش این زمان، روی از ملامت بیکران
قدمی نرفته ز کوی آن، زچه رو به سوی قفا کنی

² Dîvân-i Furûğî-i Bistâmî, 82. Gazel, <http://ganjoor.net/forooghi/divan-foorooghi/ghazalf/sh82/> (10.04.2012)

Hâtif, sen ki şimdi onun mekanından onca kınamayla ayrıldıktan sonra bir adım gitmeden niye **geriye dönüyorsun yüzünü**.³

1a- Yüzünü geriye dönmek	Rû be kafâ	رو به قفا
--------------------------	------------	-----------

به غبار قافله سلف نرسیده‌ای و گذشته‌ای
صف پیش می‌زندت صلاحه بیا و رو به قفا بیا

Geçmişlerin kafilesine yetişemeden geçtin, ön sıradakiler sana seslenirler gel diye,
yüz geri dön.⁴

Yüzü tersine dönük olmak	Rû be kafâ dâşten	رو به قفا داشتن
--------------------------	-------------------	-----------------

مثال : دو باجناغ بایک الاغ به سفر می رفتند گاهی یکی و گاهی دیگری سوار بر الاغ می شد تا اینکه هر دو خسته و درمانده شدند و با هم سوار الاغ گردیدند ولی دومی رو به قفا داشت گفتندش چرا چنین نشسته ای ؟ گفت دیدن دم الاغ به که پشت کله ی باجناغ!

İki bacanak bir eşekle yolculuk yapıyorlardı. Bazen biri, bazen öteki eşeğe biniyordu. Bir yere gelince ikisi de yorulmuştu, eşeğe birlikte bindiler. Fakat ikincisinin **yüzü geriye dönüktü**, dediler ki niye böyle biniyorsun? Eşeğin kuyruğunu görmek, bacanağın başını görmekten iyidir, dedi.⁵

Ters yüz	Rû be kafâ	رو به قفا
----------	------------	-----------

Tâc-ı fahr-ı feleke bir nazar itdim Neş'et
Mürde destârı gibi rû be kafâ geldi bana

Hoca Neş'et⁶

³ Dîvân-i Hâtif-i Isfahânî, 77. Gazel, <http://ganjoor.net/hatef/divan-hatef/ghazal-hatef/sh77/> (10.04.2012)

⁴ Dîvân-i Bîdil-i Dihlevî, 325. Gazel, <http://ganjoor.net/bidel/ghazalbi/sh325/> (10.04.2012)

⁵ <http://amuamu.persianblog.ir/post/37> (10.04.2012)

⁶ Ata Çatıkkaş Şiirimizin Beyitler ve Mısralar Sözlüğü Cilt 3, Sayfa 112, İstanbul 2008.

Feleğin övündüğü tâcına baktım da bir an Neş'et, ölü sarığı gibi tersine göründü bana.

Sonuç olarak “Rû be-kafâ” deyimi, Talat Onay'ın bildirdiğine göre tabutun başına konan ve içindeki ölünün cinsiyetini belirten bir iz, işaret, alâmettir. Fakat tespit ettiğimiz beyitlerde sözcüklerin gerçek anlamına uygun bir biçimde “yüzü arkaya dönmek, gözü arkada kalmak” gibi anlamlarla birlikte “ölümü”, hatta “kendine dönüşü, kendine gelişi” de anlattığı görülmüştür.

KAYNAKÇA

- Babacan, İ. (2010), *Klâsik Türk Şiirinin Son Baharı Sebki Hindî (Hint Üslûbu)*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Bektaş, E. (2007), *Muvakkit-zâde Pertev Divanı*, Malatya.
- Genç, İ. (1998), *Hoca Neş'et, Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı'nın Tenkitli Metni*, İzmir.
- Kırbıyık, M. (2010), *Kâtib-zâde Sâkıb Divânı* (e-kitap), TC Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Gümüş, N. (1992), *Yahya Nazîm Divanı I (İnceleme-Metin)*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Kayseri.
- Kavruk, H. (2001), *Şeyhülislâm Yahyâ Divânı*, MEB Yayınları, XII, Ankara.
- Kurnaz, C. (2009), *Ahmet Talat Onay Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü* (Haz: Cemal Kurnaz), H Yayınları, İstanbul.
- Kalkışım, M. (1994), *Şeyh Gâlib Divânı*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Mermer, A. (1991), *Mezâkî, Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı'nın Tenkildi Metni*, AKDITYK AKM Yayını, Ankara.
- Oğraş, R. (1991), *Hoca Neş'et Divanı (İnceleme ve Tenkitli Metin)*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.
- Onay, A. T. (2009), *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü* (Haz: Cemal Kurnaz), H Yayınları, İstanbul.
- Ziya Ş. (1984), *Farsça-Türkçe Lügat*, MEB Yayınları, C. II, C. I., İstanbul